

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЯКОСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Кулик Р. Р. (м. Тернопіль)

Міжнародною організацією зі стандартизації ІСО прийняте таке визначення якості: «Якість - сукупність характеристик об'єкта, що відносяться до його здатності задовольняти встановлені та передбачувані потреби». Якість освіти в узагальненому визначенні - це комплекс характеристик компетентностей і професійної свідомості, що відбивають здатність фахівця здійснювати професійну діяльність відповідно до вимог сучасного етапу розвитку економіки, на визначеному рівні ефективності та професійного успіху, із розумінням соціальної відповідальності за результати професійної діяльності.

Якість економічної освіти повинна відбивати як сучасні потреби так і бути націлена на майбутнє. В даний час вона повинна враховувати і тенденції, які відбуваються в професіоналізації управління, а саме:

- Інформатизація всіх сторін громадського життя, яка веде до підвищення ролі та значення інформаційних технологій управління, що вимагають професійних знань і навичок у цій галузі діяльності. Це тенденція зміни технологічної складової професіоналізації управління.
- Відбуваються помітні зміни й у галузі людських відносин, соціальної психології, конфліктології. Організаційна поведінка людини в останні роки зазнала помітних змін. Виявляється потреба в нових видах мотивації. Узгодження діяльності людей вимагає сьогодні також професійних підходів.
- Економічні умови управління теж накладають помітний відбиток на діяльність менеджера. Ринок, конкуренція, глобалізація суспільних відносин висувають нові вимоги до управління, змушують враховувати невідомі раніше фактори при розробці управлінських рішень. Виникають складні механізми антикризового управління. Це також проблема та тенденція професіоналізації управління.
- Чи багато раніше керівникові організації приходилося думати про екологічні наслідки чи, наприклад, тенденції урбанізації життя? Сьогодні ці проблеми виходять на перший план, і вирішити їх неможливо без глибоких знань і професійних підходів.

Таким чином, зміни в тенденціях професіоналізації управління вимагає і зміни структури та комплексу знань сучасного економіста, методики й організації його підготовки, розвитку здібностей, пов'язаних із мистецтвом у роботі з людьми, оволодіння інформаційними технологіями, формування перспективного та системного мислення, що дозволяє бачити й враховувати повний комплекс сучасних проблем розвитку економіки та суспільства.

Але, на жаль, не все так просто у вирішенні даного завдання.

По-перше, у реалізації Державних стандартів. Великі державні ВНЗ нерідко спотворюють суть стандарту і порушують його. Так, наприклад, спеціальність «менеджер організації» стала дуже

популярною в технічних ВНЗ. Платний набір - економічна підтримка ВНЗ. Але тут вона трактується своєрідно. Різко скорочується гуманітарна і навіть фундаментальна підготовка і збільшується інженерно-технічна. Кваліфікація «юрист-менеджер», «інженер-менеджер», «менеджер-технолог», «менеджер-теплотехнік» іноді дається й у порушення стандарту. Продовжуючи цю лінію, можна припустити, що завтра виникнуть менеджер-металург, композитор-менеджер тощо (окрема тема це «підготовка» у технічних ВНЗ економістів за спеціальностями бухгалтер, фінансист і т. п.). Усе це свідчить про нерозуміння сучасних потреб і тенденцій розвитку економіки, нерозуміння суті та ролі цієї спеціальності в розвитку освіти, виробництва, економіки та суспільства.

Звичайно, такі питання й побоювання мають підставу. Ми спостерігаємо сьогодні бурхливий процес кількісного нагромадження випускників за модними економічними спеціальностями спеціальностями, і, як це часто буває, кількість не може відразу перерости в нову якість, необхідний час для такої трансформації, необхідний поштовх, імпульс потреби якості і, як результат, скорочення кількості.

Дехто скаже: не слід бути занадто песимістичним, оскільки згодом, в міру того, як молоді викладачі із сучасними підходами прийдуть на зміну старим і консервативним колегам, якість економічної освіти поліпшиться. Можливо так, але, коли знайомишся із роботою аспірантів, виникають серйозні сумніви щодо справедливості такого роду аргументів. Адже аспіранти наслідують поведінку своїх керівників-докторів: вони допомагають керівникам проводити лекції, використовуючи їхні матеріали та методи викладання. Вони вислуховують коментарі керівників до своїх дисертацій тощо. А це далеко не завжди креативні підходи.

Такий скептицизм щодо спонтанного поліпшення якості освіти «із часом» викликаний також низьким рівнем зарплатні професорів та стипендій аспірантів. Складається враження, що в Україні аспіранти пишуть свої дисертації у вільний час, маючи постійну роботу, не пов'язану з наукою. Не дивно, що таке становище негативно впливає на якість їхніх досліджень та кандидатської підготовки. На Заході аспіранти зазвичай отримують платню асистента, дехто навіть отримує гроші на проведення власних

досліджень. Хоча така платня й невелика, проте, як правило, її вистачає на те, щоби вести більш-менш нормальне життя, і, без сумніву, вона дає змогу їм зосередитись на своїй науковій роботі.

Не тільки аспіранти змушені займатися ненауковою роботою тому, що мало отримують як науковці. Це саме стосується і професорів, доцентів, чия зарплата занадто низька, щоб стимулювати якісне викладання, оновлення лекційних курсів та інтерес до навчання студентів загалом. Суттєве підвищення платні науковців має бути необхідним елементом будь-якого плану вдосконалення освіти. Щодо викладачів економіки дана вимога особливо актуальна, оскільки поза навчальним закладом для людей з економічною освітою відкривається ще більше можливостей, ніж для науковців інших галузей. Для студентів економічного профілю існує дуже мало стимулів для побудови власної наукової кар'єри. Деякі університети в тому числі і ТНЕУ, дотримуються диференційованої системи оплати навчання, усвідомлюючи, що певні дисципліни користуються вищим попиту, ніж інші, оскільки дають ширші можливості розвитку. Можливо варто, на перших порах, впровадити, виходячи з таких самих міркувань, і диференційовану платню професорів, доцентів: більше платити викладачам найперспективніших і найпопулярніших дисциплін.

Збільшення видатків на освіту та дослідження – це лише один зі способів поліпшення ситуації, обік чого існують і дешевші способи підвищення якості освіти. Один із таких способів – зміцнення зв'язку між старанністю студентів та результатами їхньої роботи; тобто студенти мають отримувати високі бали за свою наполегливу працю, а не за списування на іспиті чи хабарі викладачам. Списування є великою проблемою в Україні: студенти вдаються до плагіату, заглядають у роботи сусідів, користуються шпаргалками. І при цьому вважають ці дії абсолютно нормальними на відміну від їхніх зарубіжних колег. Причина в тому, що українські викладачі не звертають на списування особливої уваги.

Отже, підвищення якості освіти, в тому числі економічної, потребує спільних кроків як із сторони держави, вузу, викладачів так і студентів.